**فصلنامه سیاست‌های مالی و اقتصادی**
**سال سوم، شماره ۹، بهار ۱۳۹۴، صفحات ۱۵۸ - ۱۲۳**

# ارتباط کیفیت افشای اطلاعات حسابداری و محافظه‌کاری شرطی و غیرشرطی

**محسن ملائی سیرویی**
کارشناس ارشد حسابداری و حسابرس دیوان محاسبان هرمزگان (نویسنده مسئول)
molaiemohsen@gmail.com
**محمد جواد مهرابی**
کارشناس ارشد حسابداری
auditor39004@gmail.com

**در این تحقیق به بررسی رابطه میان کیفیت افشای صورت‌های مالی منتشر شده، محافظه‌کاری و مدیریت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخته شده است. تمرکز محافظه‌کاری بر روی محافظه‌کاری شرطی و غیرشرطی است. یافته‌های تحقیق نشان داد که بین کیفیت افشای شرکت‌ها و اقلام تعهدی اختیاری رابطه معناداری وجود ندارد و همچنین هیچ‌گونه رابطه معناداری بین محافظه‌کاری شرطی و غیرشرطی در بین شرکت‌های با سطح افشای بالا یا پایین یافت نشده است؛ ولی نتیجه این تحقیق نشان می‌دهد که میزان حساسیت سود و محافظه‌کاری در بین شرکت‌هایی با کیفیت گزارشگری بالا و پایین تفاوت دارد.**

**طبقه‌بندی JEL** : M41.
**واژه‌های کلیدی:** افشا، محافظه‌کاری، حسابداری، اقلام تعهدی اختیاری، مدیریت سود.

**تاریخ دریافت: ۱۳۹۳/۸/۱۶ تاریخ پذیرش: ۱۳۹٤/۳/۷**

[ Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-06 ]

## ۱. مقدمه

صورت‌های مالی، بخش اصلی فرایند گزارشگری مالی را تشکیل می‌دهد. هدف صورت‌های مالی، ارائه اطلاعات تلخیص و طبقه‌بندی شده درباره وضعیت مالی، عملکرد مالی و انعطاف‌پذیری مالی واحد تجاری است که برای طیفی گسترده از استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی در اتخاذ تصمیمات اقتصادی مفید واقع گردد (مران‌جوری و علی‌خانی، ۱۳۸۹). افشای سیاست‌های حسابداری به‌کار گرفته شده در تهیه صورت‌های مالی بایستی شفاف باشد و هرگونه تغییر در این سیاست‌ها را توضیح دهد. شناسایی، ارزیابی و افشای اطلاعات مالی می‌تواند بر تصویر بازار و شرایط مالی شرکت‌ها تأثیر بگذارد (لاترادیس، ۲۰۱۱). ارائه اطلاعات مستمر و مطلوب پیرامون عملکرد واحدهای تجاری، به‌کارگیری فرض تعهدی را در گزارشگری مالی اجتناب‌ناپذیر ساخته است. در سیستم حسابداری تعهدی، رویدادهای مالی بدون توجه به زمان دریافت و یا پرداخت وجه حاصل از آنها، در زمان وقوع، ثبت وگزارش می‌شود. بر این اساس سود حسابداری در سیستم تعهدی از دو جزء جریان‌های نقدی و اقلام تعهدی تشکیل یافته است. اطلاعات حسابداری بایستی بتواند اولاً دورنمای مالی آتی شرکت‌ها را منعکس و پیش‌بینی کند، ثانیاً اثرات مالی بالقوه آتی و ریسک‌های موجود و عدم قطعیت‌ها را شناسایی کند. افشاهایی که بتوانند عدم قطعیت‌ها و ریسک‌های موجود را که احتمالاً اثرات با اهمیتی بر شرایط مالی شرکت‌ها می‌گذارند را نشان دهند، دارای اهمیت فراوانی هستند. بنابراین محافظه‌کاری حسابداری، نظارت بر رفتار مدیران و همچنین کارایی مکانیزم شرکت‌های دولتی را تسهیل خواهد کرد. از آنجایی که این نظارت به‌وسیله افرادی مانند تحلیل‌گران مالی، سرمایه‌گذاران و دیگر سهامداران انجام می‌شود، باعث دقت مدیران در ارائه اطلاعات حسابداری با قابلیت اعتبار بیشتر، خواهد شد (لاترادیس، ۲۰۱۱).

[ Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-06 ]

از شرکت‌های با کیفیت اطلاعات حسابداری بالا، انتظار این است که برای سهامداران، اطلاعات معتبری درباره زیان‌ها، نواقص مالی و دیگر رویدادهای نامطلوب مالی که بر روی پیش‌بینی وضعیت مالی و عملکرد مدیریت تأثیر دارد را افشا کنند. به تبع آن، اطلاعات مالی با اعتبار کمتر که برای استفاده‌کنندگان غیرمفید و موجب کاهش اعتبار مدیران و سهامداران خواهد شد، به‌راحتی قابل دستکاری خواهد بود. بنابراین، کیفیت افشای اطلاعات حسابداری بالا، محافظه‌کاری شرطی را به‌کار خواهد گرفت. این نوع محافظه‌کاری مربوط به افشای اطلاعات حسابداری متغیر و مشکل می‌باشد و همچنین محافظه‌کاری غیرشرطی که مربوط به اخبار مستقل و فرصت‌های مدیریتی می‌باشد را محدود می‌کند (باسو، ۲۰۰۵).

## ۲. بیان مسأله و ضرورت تحقیق

افشای سیاست‌های حسابداری به‌کار گرفته شده در تهیه صورت‌های مالی بایستی شفاف باشد و هرگونه تغییر در این سیاست‌ها را توضیح دهد. شناسایی، ارزیابی و افشای اطلاعات مالی می‌تواند بر تصویر بازار و شرایط مالی شرکت‌ها تأثیر بگذارد. اطلاعات مالی بایستی به‌گونه‌ای طراحی شده باشند که اطلاعاتی معتبر و مربوط به منظور تسهیل تصمیم‌گیری مؤثر برای استفاده‌کنندگان را فراهم کند.

کیفیت گزارشگری حسابداری بالاتر منجر به افزایش سطح اعتماد سرمایه‌گذاران و دسترسی آسان‌تر به سهام سرمایه و بدهی شرکت خواهد شد. بنابراین مطالعه محرک‌هایی که باعث ارائه گزارش‌های با کیفیت بالاتر یا پایین‌تر می‌شود می‌تواند رفتارهای مدیریتی و مقاصد آنها را توضیح و تشریح کند.

[ Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-06 ]

## ۳. هدف تحقیق

بررسی ارتباط بین کیفیت افشای اطلاعات حسابداری و محافظه‌کاری شرطی و غیرشرطی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق‌بهادار تهران می‌باشد.

## ٤. متغیرهای تحقیق

۴-۱. کیفیت افشای اطلاعات حسابداری

کیفیت افشای شرکت، یکی از متغیرهای این تحقیق است. در این تحقیق از امتیازهای سالیانه کیفیت افشای شرکتی که برای شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های (۱۳۹۰-۱۳۸۴) محاسبه گردیده، استفاده شده است. امتیازهای کیفیت افشای شرکت‌های پذیرفته شده برای دوره‌های ۳، ۶، ۹ و ۱۲ ماهه محاسبه و توسط سازمان بورس و اوراق‌بهادار برای سال‌های ۱۳۸۲ به بعد منتشر گردیده است.

جهت تفکیک شرکت‌ها به شرکت‌های با کیفیت افشای بالا و کیفیت افشای پایین بعد از جمع‌آوری امتیاز افشای شرکت‌ها و بعد از محاسبه میانه امتیازها، شرکت‌هایی که امتیاز آنها بالاتر از میانه قرار دارد در گروه شرکت‌های با کیفیت افشای بالا و سایر موارد در گروه شرکت‌های با کیفیت افشای پایین قرار می‌گیرند.

۴-۲. اقلام تعهدی اختیاری

در این تحقیق برای محاسبه اقلام تعهدی اختیاری از مدل تعدیل شده جونز استفاده گردیده است. جمع اقلام از دو طریق ترازنامه‌ای و سود و زیانی قابل محاسبه است. در این تحقیق جمع اقلام تعهدی از طریق سود و زیان به شرح زیر محاسبه شده است:

$$TA_{i\ t}=EARNi\ t-CFOi\ t \qquad (۱)$$

[ Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-06 ]

در این مدل:

TA : جمع اقلام تعهدی شرکت i در سال t

EARNi t : سود قبل از اقلام غیرمترقبه شرکت i در سال t

CFOi t : وجه نقد عملیاتی (جریان‌های نقدی ناشی از فعالیت‌های عملیاتی) شرکت i در سال t

سپس مدل زیر در مورد کل اقلام تعهدی برازش شده است. به‌منظور استاندارد کردن اعداد و ارقام و سهولت محاسبات، دو طرف معادله بر دارایی‌های اول دوره تقسیم شده است.

$$\frac{TA_{i,t}}{A_{i,t-1}} = \propto \left(\frac{1}{A_{i,t-1}}\right) + \beta_1 \frac{\Delta REV}{A_{i,t-1}} + \beta_2 \frac{PPE}{A_{i,t-1}} + \varepsilon_{i,t} \qquad (۲)$$

در این مدل:

$\Delta$REVit: تغییر در درآمد سالانه (تفاوت درآمد سال جاری با درآمد سال گذشته) شرکت i در سال t.

PPEit: اموال وماشین‌آلات (دارایی‌های ثابت هر سال پس از کسر استهلاک انباشته) شرکت iدر سال t.

$\propto_0, \beta_1, \beta_2$ ضرایب مدل و $\varepsilon_{i,t}$ خطای مدل شرکت i درسال t است. $\propto_0, \beta_1, \beta_2$ از طریق روش تخمین حداقل مربعات در فاصله سال‌های (۱۳۸۸-۱۳۸۴) به‌دست می‌آید.

سپس ضرایب به‌دست آمده از مدل ۲ در مدل شماره ۳ به‌کار می‌رود تا اقلام تعهدی غیراختیاری به شرح زیر به‌دست آید:

$$NDA_{it} = \propto_0 \left(\frac{1}{A_{i,t-1}}\right) + \beta_1 \frac{(\Delta REV_{i,t} - \Delta REC_{i,t})}{A_{i,t-1}} + \beta_2 \frac{PPE_{i,t}}{A_{t,t-1}} \qquad (۳)$$

که $\Delta REC_{i,t}$ تغییر در حساب‌های دریافتی (تفاوت حساب‌های دریافتی هر سال با حساب‌های دریافتی ابتدای همان سال) شرکت i در سال t است.

[ Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-06 ]

از تفاضل جمع اقلام تعهدی و اقلام تعهدی غیر اختیاری، اقلام تعهدی اختیاری به شرح زیر به دست می‌آید:

$$DA_{\mathrm{i,t}} = \frac{\mathrm{TA_{i,t}}}{\mathrm{A_{i,t-1}}} - \mathrm{NDA_{i,t}} \qquad (۴)$$

۳-۴. محافظه‌کاری شرطی

محافظه‌کاری مشروط که محافظه‌کاری وابسته به اخبار، محافظه‌کاری پس‌رویدادی و عدم تقارن زمانی سود نیز خوانده شده است، به مفهوم شناسایی به موقع‌تر اخبار بد نسبت به اخبار خوب در سود است. برای مثال، قاعده اقل بهای تمام شده یا ارزش بازار، حذف سرقفلی در پی انجام آزمون کاهش ارزش و شناسایی نامتقارن زیان‌های احتمالی در مقابل سودهای احتمالی، از این نوع هستند (پای و همکاران، ۲۰۰۵). برای محاسبه محافظه‌کاری شرطی در این تحقیق از مدل لاترادیس (۲۰۱۱) استفاده شده است.

۴-۴. محافظه‌کاری غیرشرطی

محافظه‌کاری نامشروط از به‌کارگیری آن دسته از استانداردهای حسابداری ناشی می‌شود که سود را به‌گونه‌ای مستقل از اخبار اقتصادی جاری، می‌کاهند. برای مثال، شناسایی بدون درنگ مخارج تبلیغات و تحقیق و توسعه به‌عنوان هزینه، حتی درصورتی‌که جریان‌های نقدی آتی مورد انتظار آنها مثبت باشد، از این نوع است (پای و همکاران، ۲۰۰۵). برای محاسبه محافظه‌کاری غیرشرطی در این تحقیق از مدل لاترادیس (۲۰۱۱) استفاده گردیده است.

۵-۴. مدیریت سود

مدیریت سود عبارتست از نوعی دستکاری مصنوعی سود توسط مدیریت جهت حصول به سطح مورد انتظار سود برای بعضی تصمیمات خاص (از جمله پیش‌بینی تحلیل‌گران یا برآورد روند سودهای قبلی برای پیش‌بینی سودهای آینده) (دی جورج و همکاران، ۱۹۹۹). برای محاسبه حساسیت سود در این تحقیق از مدل لاترادیس (۲۰۱۱) استفاده شده است.

[ Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-06 ]

## ۵. روش تحقیق و جامعه آماری

روش تحقیق حاضر قیاسی - استقرایی است و از لحاظ هدف، کاربردی و به‌جهت نحوه گردآوری داده‌ها توصیفی از نوع همبستگی است و جامعه آماری این تحقیق، شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق‌بهادار تهران از سال (۱۳۹۰-۱۳۸۴) می‌باشد.

## ٦. فرضیه‌های تحقیق

ـ شرکت‌هایی که اطلاعات حسابداری را با کیفیت بالایی ارائه می‌کنند، تعهدات اختیاری کمتری را نشان می‌دهند.

ـ شرکت‌های با کیفیت بالای گزارشگری، در مقایسه با شرکت‌های با کیفیت پایین گزارشگری، محافظه‌کاری شرطی بالاتری در مقایسه با محافظه‌کاری غیرشرطی انجام می‌دهند.

ـ در شرکت‌های با کیفیت گزارشگری بالا، محافظه‌کاری شرطی با محافظه‌کاری غیرشرطی رابطه معکوس دارند.

ـ میزان حساسیت سود و محافظه‌کاری در بین شرکت‌های با کیفیت گزارشگری بالا و پایین تفاوت دارد.

## ۷. مدل‌های تحقیق

مدل(۱) که برگرفته از تحقیق لاترادیس (۲۰۱۱) می‌باشد جهت سنجش ارتباط بین اقلام تعهدی اختیاری و کیفیت افشای اطلاعات حسابداری برای فرضیه اول تحقیق مورد استفاده قرار گرفته است:

[ Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-06 ]

(۱)

$$DACi;t = a0 + a1AQi;t + a2AQi;t\times OCFi;t + a3AQi;t\times LNAi;t + a4AQi;t\times ROAi;t + a5AQi;t\times TLSFUi;t + ei;t$$

که در آن:

DACi;t : تعهدات اختیاری است که به‌وسیله مدل تعدیل شده جونز برآورد شده است.

AQi;t : معیاری جهت ارزیابی کیفیت افشای اطلاعات حسابداری شرکت‌ها است:

شرکت‌هایی با کیفیت بالا AQi;t = ۱ و شرکت‌هایی با کیفیت ضعیف AQi;t = ۰

OCFi;t : جریان‌های نقدی عملیاتی تقسیم بر مجموع دارایی‌ها

TLSFUi;t : مجموع بدهی‌ها تقسیم بر وجوه سهامداران

LNAi;t : لگاریتم مجموع دارایی‌ها

ROAi;t : سود خالص قبل از اقلام غیرمترقبه تقسیم بر مجموع دارایی‌ها

ei;t : خطای ناشناخته می‌باشد.

مدل (۲) تحقیق که برگرفته از مدل لاترادیس (۲۰۱۱) می‌باشد جهت سنجش فرضیه دوم تحقیق مورد استفاده قرار گرفته است:

(۲)

$$DACi;t= a0 + a1CFDi;t + a2OCFi;t + a3CFDi;t\times OCFi;t + a4AQi;t+ a5AQi;t\times CFDi;t+a6AQi;t\times OCFi;t+a7AQi;t\times CFDi;t\times OCFi;t+ei;$$

که در آن:

DACi;t : تعهدات اختیاری است که به‌وسیله مدل تعدیل شده جونز برآورد شده است.

AQi;t : معیاری جهت ارزیابی کیفیت افشای اطلاعات حسابداری شرکت‌ها است:

شرکت‌هایی با کیفیت بالا AQi;t = ۱ و شرکت‌هایی با کیفیت ضعیف AQi;t =۰.

OCFi;t : جریان‌های نقدی عملیاتی تقسیم بر مجموع دارایی‌ها.

CFDi;t : متغیری مصنوعی است که نشان‌دهنده جریانات نقدی عملیاتی می‌باشد:

[ Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-06 ]

CFDi;t=1 **:** اگـر جریـان‌هـای نقـدی عملیـاتی تقسـیم بـر مجمـوع دارایـی‌هـا منفـی باشـد و CFDi;t =۰ برای سایر موارد.

ei;t **:** خطای ناشناخته می‌باشد.

در این مدل اگر a7 معنی‌دار و مثبت باشد بیانگر ایـن مطلـب اسـت کـه شـرکت‌هـایی کـه کیفیت افشای بالایی دارند محافظه‌کاری شرطی بیشتری را نسبت به شـرکت‌هـایی کـه کیفیـت افشای پایین دارند اعمال می‌کنند.

برای مشخص کردن ارتباط بین کیفیت گزارشگری مـالی و محافظـه‌کـاری غیـرشـرطی از مدل (۳) که برگرفته از مدل کانو رودریگرز (۲۰۱۰) می‌باشد استفاده شده است:

$$UC(AQ = 1) = \alpha_4 + \alpha_5 \times NOCF \qquad (۳)$$

که در آن:

$\alpha_5$ و $\alpha_4$ از مدل شماره ۲ برآورد شده‌اند و NOCF برابـر بـا نسـبت شـرکت‌هـای بـا کیفیـت افشای بالا و جریان نقدی منفی می‌باشـد. مقـدار مثبـت UC نشـان‌دهنـده ایـن مطلـب اسـت کـه شرکت‌هایی که کیفیت افشای بالایی دارند محافظه‌کاری غیرشرطی پایینی دارند.

مدل(۴) تحقیق که برگرفته از مـدل لاتـرادیس (۲۰۱۱) اسـت جهـت سـنجش ارتبـاط بـین محافظه‌کاری شرطی و غیرشرطی و کیفیت افشای اطلاعات شـرکت‌هـا در فرضـیه سـوم مـورد استفاده قرارگرفته به شرح زیر است:

(۴)

Rank UCi;t = α0 +α1AQPi;t +α2Ai;t +α3TLSFUi;t + α4MVBVi;t + ei;t

(۵)

Rank CCi;t = α0 + a1Rank UCi;t + a2AQPi;t + α3Ai;t+ α4TLSFUi;t + α5MVBVi;t + eit

[ Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-06 ]

که در آن:

Rank UCi;t: متغیری است برای محاسبه محافظه‌کاری غیرشرطی رتبه UC که UC از مدل زیر استفاده می‌شود:

$$UC(AQ = 1) = \alpha_0 + \alpha_1 \times NOCF \quad (۶)$$

که در آن $\alpha_1$ و $\alpha_0$ از مدل زیر برآورد می‌شود وNOCF برابر است با نسبت شرکت‌هایی که کیفیت افشای بالا و جریان نقدی منفی دارند.

(۷)

$$DACi;t = a0 + a1CFDi;t + a2OCFi;t + a3CFDi;t\times OCFi;t + eit$$

Rank CCi;t : متغیری است برای محاسبه محافظه‌کاری شرطی که رتبه a3 محاسبه شده از مدل ۷ می‌باشد.

AQPi;t : نسبتی از شرکت‌ها که کیفیت گزارشگری بالایی دارند.

Ai;t : میانگین لگاریتم مجموع دارایی‌ها

TLSFUi;t : میانگین مجموع بدهی‌ها تقسیم بر وجوه سهامداران

MVBVi;t : میانگین نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری

مدل(۸) تحقیق که برگرفته از مدل لاترادیس (۲۰۱۱) می‌باشد جهت سنجش ارتباط بین حساسیت سود و محافظه‌کاری که در فرضیه چهارم مورد استفاده قرار گرفته به شرح زیر است:

$$NIi;t = a0 + a1Ri;t + a2AQi;t + a3AQi;tx\ Ri;t + ei;t \quad (۸)$$

که در آن:

NIi;t : سود خالص قبل از اقلام غیرمترقبه تقسیم بر ارزش بازار حقوق صاحبان سهام در اول سال

Ri;t : بازده سالیانه سهام

ei;t : خطای ناشناخته می‌باشد.

[ Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-06 ]

## ۸. روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

در این تحقیق از دو دسته روش‌های آماری برای تجزیه و تحلیل داده‌ها استفاده شده است که عبارتند از: ۱-آمار توصیفی، ۲-آمار استنباطی.

در آمار استنباطی از دو روش استفاده شده که در ابتدا از روش همبستگی پیرسون برای اندازه‌گیری درجه ارتباط بین متغیرهای مختلف و در مرحله بعد از تحلیل رگرسیون برای تخمین رابطه بین متغیرها استفاده شده است.

### ۸-۱.آزمون معنی‌دار بودن مدل رگرسیون

اگر در رگرسیون، تغییرات Y را نتوان به تغییرات X نسبت داد آنگاه وجود رابطه خطی بین X و Y مردود است (آذر و مومنی، ۱۳۸۱). میزان اثر متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته با ضریب ($\beta$) اندازه‌گیری می‌شود. به‌عبارتی دیگر، اگر ضرایب متغیرهای مستقل ($\beta_i$) برابر صفر باشد مدل رگرسیون معنی‌دار نیست (رابطه بین متغیرها وجود ندارد) بنابراین باید فرضیه $i=1,2,3,..,n\begin{cases}Ho: \beta_i = 0\\ H1: \beta_i \neq 0\end{cases}$ را آزمون نمود. برای آزمون این فرضیه می‌توان از تحلیل واریانس استفاده کرد. این آزمون با استفاده از آماره F انجام می‌شود (نوفرستی،۱۳۸۱).

نرم‌افزار SPSS ضمن انجام تحلیل رگرسیون جدولی را تحت عنوان ANOVA که همان تحلیل واریانس مدل رگرسیون است، ارائه می‌نماید. آزمون معنی‌داری مدل رگرسیون از طریق جدول ANOVA صورت می‌گیرد، اگر Sig ارائه شده توسط نرم‌افزار کمتر از ۵ درصد باشد (در سطح اطمینان ۹۵ درصد) می‌توان نتیجه گرفت که یک رابطه خطی بین متغیر وابسته (Y) و متغیرهای مستقل ($X_i$) وجود دارد.

[ Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-06 ]

### ۸-۲. آزمون معنی‌دار بودن ضرایب متغیرهای مستقل

اگر $\beta_i = 0$ باشد نشان‌دهنده این است که شیب خط رگرسیون صفر است به‌عبارتی رابطه خطی بین دو متغیر نمی‌توان یافت و مقادیر Y تابعی از X نیست (آذر و مومنی،۱۳۸۱). همچنین برای مقدار ثابت ($\alpha$) نیز باید فرض عدم برابری با صفر در نظر گرفته شود. بنابراین بایستی فرضیه‌هایی برای عدم برابری $\beta$ و $\alpha$ با صفر در نظر گرفت، یعنی:

$$\begin{cases} Ho: \beta_i = 0 \\ H1: \beta_i \neq 0 \end{cases} \text{و} \begin{cases} Ho: \alpha = 0 \\ H1: \alpha \neq 0 \end{cases} \qquad (۹)$$

این آزمون‌ها با استفاده از آماره t بررسی می‌شوند در نرم‌افزار SPSS در تحلیل رگرسیون جدولی تحت عنوان جدول ضرایب[1] ارائه می‌شود؛ چنانچه Sig ارائه شده توسط نرم‌افزار برای مقدار ثابت[2] و $\beta$ کمتر از ۵ درصد (در سطح اطمینان ۹۵ درصد) باشد، فرض تساوی این دو ضریب با صفر رد شده و این ضرایب معنی‌دار بوده و نباید از مدل خارج شوند (مومنی، ۱۳۸۶).

### ۸-۳. مفروضات رگرسیون خطی

در صورتی می‌توان از مدل رگرسیون خطی استفاده کرد که شرایط زیر محقق شده باشد: (مومنی، ۱۳۸۶)

میانگین (امید ریاضی) خطاها صفر باشد. به‌عبارت دیگر $E(e_i) = 0$

واریانس خطاها ثابت باشد. به‌عبارت دیگر $V(e_i) = \sigma^2$

مفروضات ۱ و۲ بدین معنا می‌باشد که توزیع خطاها باید دارای توزیع نرمال باشد.

بین خطاهای مدل، همبستگی وجود نداشته باشد. به‌عبارت دیگر $Cov(e_i, e_j) = 0$

متغیر وابسته دارای توزیع نرمال باشد.

1. Cofficients
2 . Constant

[ Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-06 ]

بین متغیرهای مستقل همبستگی وجود نداشته باشد (دارای هم‌خطی نباشند).

برای بررسی شرایط ۱ و ۲ باید نرمال بودن توزیع خطاها بررسی شود. برای شرط ۳ (استقلال خطاها) آزمون دوربین- واتسون[1] و برای بررسی نرمال بودن توزیع متغیر وابسته (شرط ۴) نمودار توزیع فراوانی داده‌های متغیر وابسته و نمودار توزیع نرمال را رسم نموده و سپس مقایسه دو نمودار صورت می‌گیرد و در نهایت برای شرط ۵ به بررسی هم‌خطی متغیرهای مستقل پرداخته می‌شود.

**۸-۳-۱. بررسی نرمال بودن توزیع خطاها**

یکی از مفروضات در نظر گرفته شده در رگرسیون آن است که خطاها دارای توزیع نرمال با میانگین صفر باشند. بدیهی است در صورت عدم برقراری این پیش‌گزیده، نمی‌توان از رگرسیون استفاده کرد. بدین منظور باید مقادیر استاندارد خطاها محاسبه شود و نمودار توزیع داده‌ها و نمودار نرمال آنها رسم شود و سپس مقایسه بین دو نمودار صورت گیرد؛ چنانچه توزیع خطاها نرمال یا تقریباً نرمال باشند و همچنین مقادیر میانگین صفر یا نزدیک به صفر و انحراف معیار یک یا نزدیک به یک باشد، نرمال بودن خطاها پذیرفته می‌شود؛ در صورتی که خطاها دارای توزیع نرمال نباشند می‌توان از لگاریتم متغیرها به جای خود متغیرها استفاده نمود (مومنی، ۱۳۸۶). نرم افزار SPSS بررسی نرمال بودن خطاها را با رسم نمودار و محاسبه میانگین و انحراف معیار خطاها انجام می‌دهد.

**۸-۳-۲. آزمون دوربین – واتسون**

یکی دیگر از مفروضاتی که در رگرسیون مد نظر قرار می‌گیرد، استقلال خطاها (تفاوت بین مقادیر واقعی و مقادیر پیش‌بینی شده) توسط رگرسیون از یکدیگر است در صورتی که

1. Durbin – Watson d test

[ Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-06 ]

فرضیه استقلال خطاها رد شود و خطاها با یکدیگر همبستگی داشته باشند، امکان استفاده از رگرسیون وجود ندارد.

به‌منظور بررسی استقلال خطاها از یکدیگر از آزمون دوربین - واتسون استفاده می‌شود؛ اگر همبستگی بین خطاها را با $\rho$ نشان دهیم در این صورت آماره دوربین- واتسون $DW = 2(1-\rho)$ خواهد بود. مقدار این آماره بین صفر تا ۴ + قرار دارد؛ چنانچه این آماره در بازه ۱/۵ تا ۲/۵ قرار گیرد، فرض عدم همبستگی بین خطاها (یا استقلال خطاها) پذیرفته می‌شود. در صورتی که آماره آزمون در سطح مناسبی قرار نداشته باشد (وجود خود همبستگی) می‌توان:

از lag[1] متغیرها به جای خود متغیرها استفاده کرد.

از lag متغیر وابسته استفاده کرد که در این صورت باید log مربوط به متغیر وابسته را در کنار سایر متغیرهای مستقل وارد کنید.

از تابع اولین تفاضل متغیرها استفاده کنید. ($\Delta x_t = x_t - x_{t-1}$)

با استفاده از نرم‌افزار SPSS می‌توان آماره دوربین- واتسون را محاسبه کرد (مومنی، ۱۳۸۶).

### ۸-۳-۳. آزمون هم‌خطی

هم‌خطی وضعیتی است که نشان می‌دهد یک متغیر مستقل تابع خطی از سایر متغیرهای مستقل است؛ اگر هم‌خطی در یک معادله رگرسیون بالا باشد، بدین معنی است که بین متغیرهای مستقل همبستگی بالایی وجود دارد و ممکن است با وجود بالا بودن $R^2$، مدل دارای اعتبار بالایی نباشد. به‌عبارتی دیگر، با وجود آنکه مدل خوب به نظر می‌رسد، ولی دارای متغیرهای مستقل معنی‌داری نمی‌باشد. قدرت رابطه خطی بین متغیرهای مستقل توسط شاخصی

۱. تابع lag تابعی است که مقدار متغیر در یک سال را برابر با سال قبل قرار می‌دهد.

[ Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-06 ]

اندازه‌گیری می‌شود که تلرانس[1] نامیده می‌شود. برای هر متغیر مستقل تلرانس نسبتی از پراکندگی آن متغیر است که توسط روابط خطی آن متغیر با سایر متغیرهای مستقل موجود در مدل توجیه نمی‌شود. با توجه به اینکه تلرانس یک نسبت است، مقادیر آن بین صفر تا یک تغییر می‌کند مقدار نزدیک به یک بدین معنی است که در یک متغیر مستقل بخش کوچکی از پراکندگی آن توسط سایر متغیرهای مستقل توجیه می‌شود. مقدار نزدیک به صفر به این معنا است که یک متغیر تقریباً یک ترکیب خطی از سایر متغیرهای مستقل است. این داده‌ها دارای رابطه خطی مشترک چندگانه هستند.

اگر هر یک از تلرانس‌ها کوچک باشد (کمتر از ۰/۱) وجود رابطه خطی مشترک[2] چندگانه ممکن است مشکلی برای داده‌ها باشد (نورسیس، ۱۳۸۷، ص ۵۲۱). در خروجی SPSS برای این آزمون در جدول ضرایب دو عامل، تلرانس و عامل تورم واریانس (VIF) ارائه شده است، عامل تورم واریانس نیز معکوس تلرانس بوده و هر چقدر افزایش یابد باعث می‌شود واریانس ضرایب رگرسیون افزایش یافته و رگرسیون را برای پیش‌بینی نامناسب سازد.

در صورت وجود هم‌خطی بین متغیرهای مستقل، می‌توان کارهای زیر را برای رفع این مشکل انجام داد:

- استفاده از تحلیل عاملی برای متغیرهای مستقل و خلاصه کردن متغیرهای مستقل در چند عامل کلی‌تر.
- کنار گذاشتن برخی از متغیرهای دارای همبستگی بالا با بقیه متغیرها.
- بازنگری داده‌ها.
- وارد کردن متغیرهای مجازی (جهت ایجاد اختلال در هم‌خطی).

1. Tolerance
2. Multicalinear

[ Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-06 ]

ـ استفاده از تابع اولیه تفاض ($\Delta x_t = x_t - x_{t-1}$).

ـ استفاده از لگاریتم (مومنی، ۱۳۸۶).

## ۹. نرم‌افزار کامپیوتری و آزمون‌های مورد استفاده

جهت انجام آزمون‌های آماری برآورد ضریب و به‌دست آوردن مقادیر لازم برای تجزیه و تحلیل‌های آماری از قبیل آزمون‌های t، F برآوردهای پارامتری معادلات از نرم‌افزار SPSS استفاده شده است. برای سنجش نرمال بودن داده‌ها از آزمون ناپارامتریک کولموگروف- اسمیرنوف استفاده شده و با توجه به این که داده‌های چند تا از متغیرهای تحقیق به‌صورت نرمال نبودند بعد از قدرمطلق‌گیری با استفاده از تابع‌های LN و EXP به‌صورت نرمال درآورده شدند. جهت آزمون فرضیه‌های این تحقیق نیز از رگرسیون استفاده و جهت تجزیه وتحلیل داده از صفحه گستر EXCEL و نرم‌افزار SPSS16 استفاده گردید.

[ Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-06 ]

## ۱۰. تجزیه و تحلیل اطلاعات

### ۱۰-۱. آمار توصیفی

جدول ۱ توصیف شاخص‌های مرکزی و پراکندگی متغیرهای تحقیق را نشان می‌دهد:

**جدول ۱. آمار توصیفی(کلیه اعداد به میلیون ریال است.)**

| | تعداد مشاهدات | حداقل | حداکثر | میانگین | انحراف معیار | واریانس |
|---|---|---|---|---|---|---|
| DA | ۴۳۵ | -. /۳۵۹ | ۳/۸۴۸ | ۰ /۱۲۲۵۶ | ۰ /۳۸۳۷۳۹ | ۰ /۱۴۷ |
| AQ | ۴۳۵ | ۰ | ۱ | ۰ /۴۹ | ۰ /۵۰۰ | ۰/۲۵۰ |
| LNA | ۴۳۵ | ۲۳/۳۷۶ | ۳۱/۹۲۷ | ۲/۶۸۵۷۱E۱ | ۱ /۵۷۱۳۶۹ | ۲/۴۶۹ |
| OCF | ۴۳۵ | ۰ /۰۰۱ | ۴/۰۹۸ | ۰ /۲۱۷۴۰ | ۰ /۳۸۱۱۱۴ | ۰/۱۴۵ |
| ROA | ۴۳۵ | -. /۸۴۷ | ۰ /۸۹۲ | ۰ /۱۲۸۶۴ | ۰ /۱۵۱۶۲۵ | ۰/۰۲۳ |
| TLSFU | ۴۳۵ | - ۲/۲۳۰ | ۴۶/۰۱۴ | ۲/۹۰۶۰۹ | ۳/۷۰۰۹۷۹ | ۱۳/۶۹۷ |
| MVBV | ۴۳۵ | ۰ /۱۷۸ | ۵۸/۹۹۸ | ۲/۵۶۵۳۱ | ۳/۸۹۰۴۷۵ | ۱۵/۱۳۶ |
| NI | ۴۳۵ | - ۱/۰۷۱ | ۱/۱۹۲ | ۰ /۱۹۳۵۱ | ۰ /۲۳۲۵۳۲ | ۰/۰۵۴ |
| تعداد مشاهدات | ۴۳۵ | | | | | |

مأخذ: نتایج تحقیق.

در جدول ۱ مشاهده می‌شود که متغیر اقلام تعهدی اختیاری (DA) دارای میانگین ۰/۱۲۲ بوده که بیشترین عدد این متغیر ۳/۸۴ است و انحراف معیار آن ۰/۳۸ است که با توجه به تحقیقات مشابه داده‌های این تحقیق از پراکندگی بالایی برخوردارند. در ارتباط با متغیر کیفیت افشا (AQ) نیز با توجه به اینکه یک متغیر مصنوعی می‌باشد که فقط دو مقدار ۱ و صفر را دارد مشاهده می‌شود که دارای میانگینی به مقدار ۰/۴۹ بوده که بیشترین مقدار این متغیر ۱ و کمترین آن صفر می‌باشد. برای اندازه شرکت‌ها (LNA) در این تحقیق که از لگاریتم مجموع دارایی‌ها استفاده شده است دارای میانگین ۲۶/۶۵ و بیشترین مقدار این متغیر ۳۱/۹۲ و کمترین آن ۲۳/۳۷ می‌باشد که با توجه به تحقیقات انجام شده در کشور، شرکت‌های نمونه این تحقیق دارای اندازه تقریباً بزرگی هستند. همچنین در جدول ۱ مشاهده می‌شود که میانگین متغیر OCF

[ Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-06 ]

جهت سنجش جریان نقدی عملیاتی دارای میانگینی به مقدار ۰/۲۱ که بیشترین مقدار آن ۴/۰۹ و کمترین مقدار آن ۰/۰۰۱ بوده است.

متغیر ROA و TLSFU به ترتیب دارای میانگینی به مقدار ۰/۱۲ و ۲/۹۰ بوده که بیشترین مقدار این متغیر به ترتیب ۰/۸۹ و ۴۶/۰۱ می‌باشد.

### ۱۰-۲. آزمون نرمال بودن داده‌ها

در قسمت نرمال بودن داده‌ها از آزمون کولموگروف - اسمیرنوف استفاده شده است. فرض صفر و فرض مقابل در این آزمون به صورت زیر است:

فرض صفر: توزیع داده‌ها نرمال نمی‌باشد.

فرض مقابل: توزیع داده‌ها نرمال می‌باشد.

**جدول ۲. آزمون کلموگروف اسمیرونف جهت سنجش نرمال بودن متغیر ها**

| | DA | AQ | LNA | OCF | ROA | TLSFU | MVBV | NI |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| تعداد مشاهدات | ٤٣٥ | ٤٣٥ | ٤٣٥ | ٤٣٥ | ٤٣٥ | ٤٣٥ | ٤٣٥ | ٤٣٥ |
| مقدار آماره کلموگروف - اسمیرونف | ٥/٣٩٦ | ٧/٢٥٠ | ١/٧٠٨ | ٥/٩٤٦ | ٢/٦٩٣ | ٤/٥٥٣ | ٥/٦٨٠ | ٢/٨٨٧ |
| سطح معنی‌داری | ٠/١٧١ | ٠/٠٠٠ | ٠/١٤٣ | ٠/٠٠٠ | ٠/٠٠٠ | ٠/٠٠٠ | ٠/٠٠٠ | ٠/٠٠٠ |

مأخذ: نتایج تحقیق.

در جدول ۲ مشاهده می‌شود که سطح معنی‌داری برای آزمون کلموگروف - اسمیرنوف برای متغیرهای اقلام تعهدی اختیاری (DA) و اندازه شرکت (LNA) بیشتراز ۵ درصد بوده، بنابراین این متغیرها دارای توزیع نرمالی هستند. سطح معنی‌داری آزمون کلموگروف - اسمیرنوف برای سایر متغیرهای این تحقیق کمتر از ۵ درصد می‌باشد. بنابراین

[ Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-06 ]

داده‌های مورد نظر دارای توزیع نرمال نمی‌باشند، پس با استفاده از نرم‌افزار و فنون آماری سعی در نرمال کردن توزیع متغیرها شده است.

### ۱۰-۳. آمار استنباطی

در این قسمت ابتدا به بررسی ضریب همبستگی بین متغیرهای تحقیق پرداخته، که از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده، و سپس به تأیید یا رد فرضیات تحقیق با توجه به مدل تحقیق پرداخته شده است.

**جدول ۳. همبستگی بین متغیرهای تحقیق**

| | | DA | AQ | LNA | OCF | ROA | TLSFU | MVBV | NI |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | همبستگی | ۱ | -۰/۶۳ | ۰/۰۰۸ | ۰/۹۲۲** | -۰/۲۱۳** | -۰/۰۲۰ | ۰/۰۰٤ | -۰/۲٥٦** |
| DA | معنی‌داری | | ۰/۱۹۳ | ۰/۸٦۷ | ۰/۰۰۰ | ۰/۰۰۰ | ۰/٦۸۳ | ۰/۹۲٥ | ۰/۰۰۰ |
| | تعداد مشاهدات | ٤۳٥ | ٤۳٥ | ٤۳٥ | ٤۳٥ | ٤۳٥ | ٤۳٥ | ٤۳٥ | ٤۳٥ |
| | همبستگی | -۰/۰٦۳ | ۱ | -۰/۲۲۲** | ۰/۰۰۳ | ۰/۱۷۹** | -۰/۱۷۸** | -۰/۰۲۲ | ۰/۱۱٤* |
| AQ | معنی‌داری | ۰/۱۹۳ | | ۰/۰۰۰ | ۰/۹٥۷ | ۰/۰۰۰ | ۰/۰۰۰ | ۰/٦٤٤ | ۰/۰۱۸ |
| | تعداد مشاهدات | ٤۳٥ | ٤۳٥ | ٤۳٥ | ٤۳٥ | ٤۳٥ | ٤۳٥ | ٤۳٥ | ٤۳٥ |
| | همبستگی | ۰/۰۰۸ | -۰/۲۲۲** | ۱ | ۰/۰۷۲ | ۰/۱٤۳** | ۰/۲۱۰** | -۰/۰۲۲ | ۰/۲٥۲** |
| LNA | معنی‌داری | ۰/۸٦۷ | ۰/۰۰۰ | | ۰/۱۳۳ | ۰/۰۰۳ | ۰/۰۰۰ | ۰/٤٦۷ | ۰/۰۰۰ |
| | تعداد مشاهدات | ٤۳٥ | ٤۳٥ | ٤۳٥ | ٤۳٥ | ٤۳٥ | ٤۳٥ | ٤۳٥ | ٤۳٥ |
| | همبستگی | ۰/۹۲۲** | ۰/۰۰۳ | ۰/۰۷۲ | ۱ | ۰/۱۷٤** | -۰/۰۸۳ | ۰/۱٥۰** | -۰/۰٤۲ |
| OCF | معنی‌داری | ۰/۰۰۰ | ۰/۹٥۷ | ۰/۱۳۳ | | ۰/۰۰۰ | ۰/۰۸۲ | ۰/۰۰۲ | ۰/۳۸۰ |
| | تعداد مشاهدات | ٤۳٥ | ٤۳٥ | ٤۳٥ | ٤۳٥ | ٤۳٥ | ٤۳٥ | ٤۳٥ | ٤۳٥ |
| | همبستگی | -۰/۲۱۳** | ۰/۱۷۹** | ۰/۱٤۳** | ۰/۱۷٤** | ۱ | -۰/۱۸۱** | ۰/۳۷٦** | ۰/٥٤٥** |
| ROA | معنی‌داری | ۰/۰۰۰ | ۰/۰۰۰ | ۰/۰۰۳ | ۰/۰۰۰ | | ۰/۰۰۰ | ۰/۰۰۰ | ۰/۰۰۰ |
| | تعداد مشاهدات | ٤۳٥ | ٤۳٥ | ٤۳٥ | ٤۳٥ | ٤۳٥ | ٤۳٥ | ٤۳٥ | ٤۳٥ |
| | همبستگی | -۰/۰۲۰ | -۰/۱۷۸** | -۰/۲۱۰** | -۰/۰۸۳ | -۰/۱۸۱** | ۱ | ۰/۱۹٤** | -۰/۱۳۲** |
| TLSFU | معنی‌داری | ۰/٦۸۳ | ۰/۰۰۰ | ۰/۰۰۰ | ۰/۰۸۲ | ۰/۰۰۰ | | ۰/۰۰۰ | ۰/۰۰٦ |
| | تعداد مشاهدات | ٤۳٥ | ٤۳٥ | ٤۳٥ | ٤۳٥ | ٤۳٥ | ٤۳٥ | ٤۳٥ | ٤۳٥ |

[ Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-06 ]

*ادامه جدول ۳.*

| | | DA | AQ | LNA | OCF | ROA | TLSFU | MVBV | NI |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| MVBV | همبستگی | ۰/۰۰٤ | -۰/۰۲۲ | -۰/۰۲۲ | ۰/۱۵۰** | ۰/۳۷٦** | ۰/۱۹٤** | ۱ | -۰/۱۰۵* |
| | معنی‌داری | ۰/۹۲۵ | ۰/٦٤٤ | ۰/٦٤۷ | ۰/۰۰۲ | ۰/۰۰۰ | ۰/۰۰۰ | | ۰/۰۲۹ |
| | تعداد مشاهدات | ٤۳۵ | ٤۳۵ | ٤۳۵ | ٤۳۵ | ٤۳۵ | ٤۳۵ | ٤۳۵ | ٤۳۵ |
| NI | همبستگی | -۰/۲۵٦** | ۰/۱۱٤* | ۰/۲۵۲** | -۰/۰٤۲ | ۰/۵٤۵** | -۰/۱۳۲** | -۰/۱۰۵* | ۱ |
| | معنی‌داری | ۰/۰۰۰ | ۰/۰۱۸ | ۰/۰۰۰ | ۰/۳۸۰ | ۰/۰۰۰ | ۰/۰۰٦ | ۰/۰۲۹ | |
| | تعداد مشاهدات | ٤۳۵ | ٤۳۵ | ٤۳۵ | ٤۳۵ | ٤۳۵ | ٤۳۵ | ٤۳۵ | ٤۳۵ |

مأخذ: نتایج تحقیق.

در جدول ۳ ضریب همبستگی پیرسون بین متغیرهای تحقیق و معنی‌داری هر کدام در سطوح اطمینان ۹۵درصد و ۹۹درصد مشخص شده است. با توجه به جدول فوق مشاهده می‌شود که همبستگی بین متغیر اقلام تعهدی اختیاری و متغیرهای OCF، ROA و NI در سطح اطمینان ۹۹درصد معنی‌دار است ولی همبستگی بین متغیر اقلام تعهدی اختیاری و سایر متغیرهای تحقیق معنی‌دار نیست. همچنین همبستگی بین متغیر کیفیت افشا و متغیرهای اندازه شرکت‌ها (LNA)، ROA و TLSFU در سطح اطمینان ۹۹درصد معنی‌دار است، زیرا sig آنها صفر است و این مقدار کمتر از سطح خطای ۱درصد است ولی sig سایر متغیرها بیشتر از ۱درصد و ۵درصد است و این به معنای عدم معنی‌داری ضریب همبستگی برآورد شده در سطح اطمینان ۹۹درصد است. همچنین ضریب همبستگی و معنی‌داری سایر متغیرها با یکدیگر در جدول ۳ مشخص شده است.

### ۱۰-٤. آزمون فرضیه‌ها

آزمون فرضیه اول: شرکت‌هایی که اطلاعات حسابداری را با کیفیت بالایی ارائه می‌کنند، تعهدات اختیاری کمتری را نشان می‌دهند.

[ Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-06 ]

### ۱۰-٤-۱. مدل ۱ جهت سنجش فرضیه اول تحقیق

$$DACi;t = a0 + a1AQi;t + a2AQi;t\times OCFi;t + a3AQi;t\times LNAi;t + a4AQi;t\times ROAi;t + a5AQi;t\times TLSFUi;t + ei;t$$

#### ۱۰-۴-۱-۱. فرض استقلال خطاها از یکدیگر

همانطور که در جدول ۴ مشاهده می‌شود مقدار دوربین - واتسون به‌دست آمده ۱/۶۳ می‌باشد که بین ۱/۵ و ۲/۵ است، بنابراین فرضیه استقلال خطاها پذیرفته می‌شود.

**جدول ۴. خلاصه مدل**

| مدل | ضریب همبستگی | ضریب تعیین | ضریب تعیین تعدیل شده | خطای معیار برآورد | دوربین- واتسون |
|---|---|---|---|---|---|
| ۱ | ۰/٦۲۹[a] | ۰/۳۹٦ | ۰/۳۸۹ | ۰/۳۰۰۰۵۷ | ۱/٦۳٦ |

مأخذ: نتایج تحقیق.

a. **متغیرهای مستقل** : (Constant), AQXTLSFU, AQXOCF, AQXROA, AQ, AQXLNA

b. **متغیرهای وابسته** : DA

همانطور که از جدول ۴ مشاهده می‌شود ضریب همبستگی به‌دست آمده ۰/۶۲۹ می‌باشد که حاکی از همبستگی خوبی بین متغیرهای مستقل و متغیر وابسته می‌باشد. مقدار ضریب تعیین استاندارد به‌دست آمده ۰/۳۹۶ می‌باشد. بنابراین تقریبا ۳۹درصد تغییر در متغیر وابسته مدل ناشی از تغییرات در متغیرهای مستقل مدل می‌باشد.

[ Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-06 ]

**۱۰-۴-۱-۲. بررسی وجود رابطه خطی بین متغیرهای مستقل و متغیر وابسته**

همانطور که در جدول ۵ دیده می‌شود سطح معنی‌داری آزمونF کمتر از یک درصد (صفر) بوده است؛ بنابراین طبق این جدول فرض وجود رابطه خطی بین متغیر مستقل و وابسته و وجود رابطه خطی در مدل ۱ تحقیق تأیید می‌شود.

**جدول ۵.** ANOVAb

| مدل | | جمع مربعات | درجه آزادی | میانگین مربعات | F | معنی‌داری |
|---|---|---|---|---|---|---|
| رگرسیون | | ۲۵/۲۸٤ | ۵ | ۵/۰۵۷ | ٥٦/١٦٦ | ۰/۰۰۰ |
| باقیمانده | ۱ | ۳۸/٦۲۵ | ٤۲۵ | ۰/۰۹۰ | | |
| کل | | ٦۳/۹۰۹ | ٤۳٤ | | | |

مأخذ: نتایج تحقیق.

**۱۰-۴-۱-۳. بررسی معنی‌داری ضرایب برآورد شده مدل۱ تحقیق**

در جدول ۶ مشاهده می‌شود که ضریب برآورد شده برای متغیر کیفیت افشا (AQ) برابر با ۰/۲۲۷- است که با توجه به ستون معنی‌داری مشاهده می‌شود که ضریب برآورد شده در سطح اطمینان ۹۵درصد معنی‌دار نیست؛ بنابراین وجود هیچگونه رابطه‌ای در سطح اطمینان ۹۵درصد بین اقلام تعهدی اختیاری و کیفیت افشا تأیید می‌شود. بنابراین فرضیه اول تحقیق رد می‌شود. همچنین در جدول ۶ ضرایب سایر متغیرهای مدل و معنی‌داری هر یک نشان داده شده است.

[ Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-06 ]

جدول ۶. ضرایب متغیرهای مدل ۱

| مدل | | ضرایب غیر استاندارد | | ضرایب استاندارد شده | t | معنی‌داری |
|---|---|---|---|---|---|---|
| | | ضریب | خطای معیار | بتا | | |
| 1 | (Constant) | ۰/۱٤٦ | ۰/۰۲۰ | | ۷/۲٦۳ | ۰/۰۰۰ |
| | AQ | −۰/۲۲۷ | ۰/۵۰۵ | −۰/۲۹٦ | −۰/٤۵۰ | ۰/٦۵۳ |
| | AQXOCF | ۰/۹۹۱ | ۰/۰٦۱ | ۰/٦۹۲ | ۱٦/۳۷۳ | ۰/۰۰۰ |
| | AQXLNA | ۰/۰۰٤ | ۰/۰۱۹ | ۰/۱۵۳ | ۰/۲۳۰ | ۰/۸۱۸ |
| | AQXROA | −۰/۹۷۷ | ۰/۱۷۳ | −۰/۳۰۵ | −۵/٦۳۲ | ۰/۰۰۰ |
| | AQXTLSFU | ۰/۰۰۰ | ۰/۰۱۱ | −۰/۰۰٤ | −۰/۰۷٤ | ۰/۹٤۱ |

مأخذ: نتایج تحقیق.

با توجه به ضرایب به‌دست آمده در جدول ۶ مدل ۱ به‌صورت زیر برآورد شده است:

DACi;t = -0/0227/146AQi;t +0/991AQi;t× OCFi;t+0/004 AQi;t× LNAi; t-0/997 AQi;t× ROAi;t+ ei;t

آزمون فرضیه دوم: شرکت‌هایی با کیفیت بالای گزارشگری، در مقایسه با شرکت‌هایی با کیفیت پایین گزارشگری، محافظه‌کاری شرطی بالاتری در مقایسه با محافظه‌کاری غیرشرطی انجام می‌دهند.

### ۱۰-٤-۲. مدل ۲ جهت سنجش فرضیه دوم تحقیق

DACi;t = a0 + a1CFDi;t + a2OCFi;t + a3CFDi;t× OCFi;t + a4AQi;t+ a5AQi;t× CFDi;t+a6AQi;t× OCFi;t+a7AQi;t× CFDi;t×OCFi;t+ei

#### ۱۰-۴-۲-۱. فرض استقلال خطاها از یکدیگر

همانطور که در جدول ۷ مشاهده می‌شود، مقدار دوربین – واتسون به‌دست آمده ۱/۷۶۷ می‌باشد که بین ۱/۵ و ۲/۵ است. بنابراین فرضیه استقلال خطاها پذیرفته می‌شود.

[ Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-06 ]

**جدول ۷. خلاصه مدل ۲**

| مدل | ضریب همبستگی | ضریب تعیین | ضریب تعیین تعدیل شده | خطای معیار برآورد | دوربین- واتسون |
|---|---|---|---|---|---|
| ۲ | ۰/۹۲۵[a] | ۰/۸۵۶ | ۰/۸۵۳ | ۰/۱٤٦۹۹۰ | ۱/۷٦۷ |

مأخذ: نتایج تحقیق.

همانطور که از جدول ۷ مشاهده می‌شود ضریب همبستگی به‌دست آمده ۹۲۵/ ۰می‌باشد که حاکی از همبستگی بسیار بالای بین متغیرهای مستقل و متغیر وابسته در مدل ۲ تحقیق می‌باشد. مقدار ضریب تعیین استاندارد به‌دست آمده ۰/۸۵۶ می‌باشد. بنابراین تقریباً ۸۶درصد تغییر در متغیر وابسته مدل ناشی از تغییرات در متغیرهای مستقل‌های تعریف شده در مدل۲ می‌باشد.

**۱۰-۴-۲-۲. بررسی وجود رابطه خطی بین متغیرهای مستقل و متغیر وابسته در مدل ۲**

جهت بررسی خطی بودن رابطه بین متغیر مستقل و وابسته تحقیق از تجزیه و تحلیل جدول ANOVA و آزمونF فیشر استفاده می‌کنیم. همانطور که در جدول ۸ که خروجی نرم‌افزار می‌باشد، دیده می‌شود، سطح معنی‌داری آزمونF کمتر از یک درصد (صفر) بوده است. بنابراین طبق این جدول فرض وجود رابطه خطی بین متغیر مستقل و وابسته و وجود رابطه خطی در مدل ۲ تحقیق تأیید می‌شود.

**جدول ۸.** ANOVA[b]

| مدل | | جمع مربعات | درجه آزادی | میانگین مربعات | F | معنی‌داری |
|---|---|---|---|---|---|---|
| ۲ | رگرسیون | ٥٤/٦٨٣ | ۷ | ۷/۸۱۲ | ۳٦۱/٥٦۱ | ۰/۰۰۰ |
| | باقیمانده | ۹/۲۲٦ | ٤۲۷ | ۰/۰۲۲ | | |
| | کل | ٦۳/۹۰۹ | ٤۳٤ | | | |

مأخذ: نتایج تحقیق.

[ Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-06 ]

**۱۰-۴-۲-۳. بررسی معنی‌داری ضرایب برآورد شده مدل۲ تحقیق**

در جدول ۹ مشاهده می‌شود که ضریب برآورد شده برای متغیر کیفیت افشا (AQ) برابر با ۰/۰۴۵- است که با توجه به ستون معنی‌داری مشاهده می‌شود که ضریب برآورد شده در سطح اطمینان ۹۵درصد معنی‌دار است، چون مقدار خطای مشخص شده کمتر از ۵درصد (۰/۰۰۶) می‌باشد. همچنین ضرایب به‌دست آمده برای متغیرهای CFD و OCF به ترتیب برابر با ۰/۱۸۱- و ۰/۹۳۴ می‌باشد و با توجه به قسمت معنی‌داری ضرایب و سطح اطمینان ۹۵درصد مشاهده می‌شود که ضریب برآورد شده برای CFD معنی‌دار نیست و باید از مدل تحقیق حذف شود ولی چون سطح معنی‌داری ضریب OCF به‌عنوان متغیری برای سنجش جریان وجوه نقد عملیاتی صفر است، به‌معنای وجود رابطه مثبت و معناداری بین متغیر اقلام تعهدی اختیاری و وجوه نقد عملیاتی است. همانطور که مشاهده می‌شود ضریب برآورد شده برای متغیر AQXCFDXOCF برابر با ۱/۴۱۸- است که با توجه به سطح معنی‌داری آن (۰/۱۴۲) در سطح خطای ۵درصد معنی‌دار نیست چون بیشتر از ۵درصد است و با توجه به تحقیقات پیشین (لاترادیس، ۲۰۱۱) که عنوان کرده بودند در صورت معنادار بودن ضریب متغیر AQXCFDXOCF در مدل ارائه شده فرضیه را تأیید در غیر این صورت فرضیه رد می‌شود، بنابراین فرضیه دوم تحقیق رد می‌شود.

[ Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-06 ]

جدول ۹. ضرایب متغیرهای مدل ۲

| | مدل | ضرایب غیر استاندارد | | ضرایب استاندارد شده | t | معنی‌داری |
|---|---|---|---|---|---|---|
| | | ضریب | خطای معیار | بتا | | |
| ۲ | عدد ثابت | -۰/۰۵۵ | ۰/۰۱۱ | | -٤/۹۲۸ | ۰/۰۰۰ |
| | CFD | -۰/۱۸۱ | ۰/۱۲۱ | -۰/۰۷۱ | -۱/٤۹۳ | ۰/۱۳٦ |
| | OCF | ۰/۹۳٤ | ۰/۰۲۵ | ۰/۹۲۷ | ۳۸/۰۳۱ | ۰/۰۰۰ |
| | CFDXOCF | ۰/۱۹۷ | ۰/۱۵۸ | ۰/۰۳٤ | ۱/۲۵۰ | ۰/۲۱۲ |
| | AQ | -۰/۰٤۵ | ۰/۰۱٦ | -۰/۰۵۹ | -۲/۷۵۵ | ۰/۰۰٦ |
| | AQXOCF | -۰/۰۱۷ | ۰/۰۳۸ | -۰/۰۱۲ | -۰/٤٤۹ | ۰/٦۵٤ |
| | AQXCFD | ۰/۲۸۲ | ۰/۱۷۸ | ۰/۰۹۳ | ۱/۵۸۲ | ۰/۱۱٤ |
| | AQXCFDXOCF | -۱/٤۱۸ | ۰/۹٦۳ | -۰/۰٦٤ | -۱/٤۷۲ | ۰/۱٤۲ |

مأخذ: نتایج تحقیق.

با توجه به ضرایب به‌دست آمده در جدول ۹ مدل ۲ به‌صورت زیر برآورد شده است:

DACi;t = -0/181 – 0/055 CFDi;t+ 0/034 OCFi;t + 0/197 CFDi;t× OCFi;t- 0/045AQi;t+ 0/282 AQi;t× CFDi;t +0/282 AQi;t× OCFi;t- 1/418 AQi;t× CFDi;t×OCFi;t+ei

آزمون فرضیه سوم: در شرکت‌هایی با کیفیت گزارشگری بالا، محافظه‌کاری شرطی با محافظه‌کاری غیرشرطی رابطه معکوس دارند.

### ۱۰-٤-۳. مدل ۳ جهت سنجش فرضیه سوم تحقیق

Rank CCi;t = α0 + a1Rank UCi;t + a2AQPi;t + α3Ai;t+ α4TLSFUi;t + α5MVBVi;t + eit

#### ۱۰-۴-۳-۱. فرض استقلال خطاها از یکدیگر

همانطور که در جدول ۱۰ مشاهده می‌شود مقدار دوربین – واتسون به‌دست آمده ۲/۰۳۹ می‌باشد که بین ۱/۵ و ۲/۵ است؛ بنابراین فرضیه استقلال خطاها پذیرفته می‌شود.

[ Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-06 ]

**جدول ۱۰. خلاصه مدل ۳**

| مدل | ضریب همبستگی | ضریب تعیین | ضریب تعیین تعدیل شده | خطای معیار برآورد | دوربین- واتسون |
|---|---|---|---|---|---|
| 1 | ۰/۰۶۱[a] | ۰/۰۰٤ | -۰/۰۰۸ | ۰/۰۰۰۲۷۰ | ۲/۰۳۹ |

مأخذ: نتایج تحقیق.

همانطور که از جدول ۱۰ مشاهده می‌شود ضریب همبستگی به‌دست آمده ۰/۰۶۱ می‌باشد که حاکی از همبستگی بسیار ضعیف بین متغیرهای مستقل و متغیر وابسته در مدل ۳ تحقیق می‌باشد. مقدار ضریب تعیین استاندارد به‌دست آمده ۰/۰۰۴ می‌باشد. بنابراین تقریباً ۰/۰۰۴درصد تغییر در متغیر وابسته مدل ناشی از تغییرات در متغیرهای مستقل‌های تعریف شده در مدل ۳ می‌باشد.

**۱۰-۴-۳-۲. بررسی وجود رابطه خطی بین متغیرهای مستقل و متغیر وابسته در مدل ۳**

جهت بررسی خطی بودن رابطه بین متغیر مستقل و وابسته تحقیق از تجزیه و تحلیل جدول ANOVA و آزمون F فیشر استفاده شده است. همانطور که در جدول ۱۱ که خروجی نرم‌افزار می‌باشد، دیده می‌شود، سطح معنی‌داری آزمونF بیشتر از پنج درصد (۰/۸۹۹) بوده است. بنابراین طبق این جدول فرض وجود رابطه خطی بین متغیر مستقل و وابسته و وجود رابطه خطی در مدل ۳ تحقیق رد می‌شود.

[ Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-06 ]

جدول ۱۱. ANOVAb

| مدل | | جمع مربعات | درجه آزادی | میانگین مربعات | F | معنی‌داری |
|---|---|---|---|---|---|---|
| ۳ | رگرسیون | ۰/۰۰۰ | ۵ | ۰/۰۰۰ | ۰/۳۲۳ | ۰/۸۹۹[a] |
| | باقیمانده | ۰/۰۰۰ | ٤۲۹ | ۰/۰۰۰ | | |
| | کل | ۰/۰۰۰ | ٤۳٤ | | | |

مأخذ: نتایج تحقیق.

**۱۰-۴-۳-۳. بررسی معنی‌داری ضرایب برآورد شده مدل ۳ تحقیق**

در جدول ۱۲ مشاهده می‌شود که ضریب برآورد شده برای RankUC به‌عنوان معیاری برای محافظه‌کاری غیرشرطی برابر با ۰/۰۳۳- می‌باشد و سطح معنی‌داری آن نیز ۰/۵۳۱ است که با توجه به اینکه از ۵درصد بیشتر است. بنابراین ضریب برآورد شده معنی‌دار نیست و این موضوع بیانگر این مطلب است که بین محافظه‌کاری شرطی و محافظه‌کاری غیرشرطی در سطح اطمینان ۹۵درصد هیچگونه ارتباط معناداری وجود ندارد. بنابراین فرضیه سوم تحقیق نیز رد می‌شود.

جدول ۱۲. ضرایب متغیرهای مدل ۳

| مدل | | ضرایب غیر استاندارد | | ضرایب استاندارد شده | T | معنی‌داری |
|---|---|---|---|---|---|---|
| | | ضریب | خطای معیار | بتا | | |
| ۳ | عدد ثابت | ۰/۱۳۵ | ۰/۰۰۵ | | ۲۸/۹۲۵ | ۰/۰۰۰ |
| | RankUC | -۰/۰۳۳ | ۰/۰۵۳ | -۰/۰۳۱ | -۰/٦۲۸ | ۰/۵۳۱ |
| | AQP | ۰/۰۰۱ | ۰/۰۰۵ | ۰/۰۰۹ | ۰/۱۹۲ | ۰/۸٤۸ |
| | LNA | -۸/۰۸۸E-٦ | ۰/۰۰۰ | -۰/۰٤۷ | -۰/۹۵۵ | ۰/۳٤۰ |
| | TLSFU | -٤/۷۷۹E-۷ | ۰/۰۰۰ | -۰/۰۰۷ | -۰/۱۳۰ | ۰/۸۹٦ |
| | MVBV | -۱/۲۰۹E-٦ | ۰/۰۰۰ | -۰/۰۱۷ | -۰/۳۵٤ | ۰/۷۲۳ |

مأخذ: نتایج تحقیق.

[ Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-06 ]

آزمون فرضیه چهارم: میزان حساسیت سود و محافظه‌کاری در بین شرکت‌های با کیفیت گزارشگری بالا و پایین تفاوت دارد.

**۱۰-٤-٤. مدل ٤ جهت سنجش فرضیه چهارم تحقیق**

$$NIi;t = a0 + a1Ri;t + a2AQi;t + a3AQi;tx\ Ri;t + ei;t$$

**۱۰-۴-۴-۱. فرض استقلال خطاها از یکدیگر**

همانطور که در جدول ۱۳ مشاهده می‌شود مقدار دوربین ـ واتسون به‌دست آمده ۱/۹۰۰ می‌باشد که بین ۱/۵و۲/۵ است بنابراین فرضیه استقلال خطاها پذیرفته می‌شود.

**جدول ۱۳. خلاصه مدل ۴**

| مدل | ضریب همبستگی | ضریب تعیین | ضریب تعیین تعدیل شده | خطای معیار برآورد | دوربین- واتسون |
|---|---|---|---|---|---|
| ٤ | ۰/۵۵۹[a] | ۰/۳۱۲ | ۰/۳۰۸ | ۰/۱۹۳٤۹٤ | ۱/۹۰۰ |

مأخذ: نتایج تحقیق.

همانطور که از جدول ۱۳ مشاهده می‌شود ضریب همبستگی به‌دست آمده ۰/۵۵۹ می‌باشد که حاکی از همبستگی نسبتاً متوسط بین متغیرهای مستقل و متغیر وابسته در مدل ۴ تحقیق می‌باشد. مقدار ضریب تعیین استاندارد به‌دست آمده ۰/۳۱۲ می‌باشد. بنابراین تقریباً ۳۱درصد تغییر در متغیر وابسته مدل ناشی از تغییرات در متغیرهای مستقل‌های تعریف شده در مدل ۴ می‌باشد.

**۱۰-۴-۴-۲. بررسی وجود رابطه خطی بین متغیرهای مستقل و متغیر وابسته در مدل ۴**

جهت بررسی خطی بودن رابطه بین متغیر مستقل و وابسته تحقیق از تجزیه و تحلیل جدول ANOVA و آزمون F فیشر استفاده شده است. همانطور که در جدول ۱۴ که خروجی نرم‌افزار

[ Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-06 ]

می‌باشد، دیده می‌شود، سطح معنی‌داری آزمون F کمتر از پنج درصد (صفر) بوده است؛ بنابراین طبق این جدول فرض وجود رابطه خطی بین متغیر مستقل و وابسته و وجود رابطه خطی در مدل ۴ تحقیق تأیید می‌شود.

**جدول ۱۴.** ANOVA[b]

| مدل | | جمع مربعات | درجه آزادی | میانگین مربعات | F | معنی‌داری |
|---|---|---|---|---|---|---|
| | رگرسیون | ۷/۳۳۰ | ۳ | ۲/٤٤۳ | ٦٥/۲٦۳ | ۰/۰۰۰ |
| ٤ | باقیمانده | ۱٦/۱۳۷ | ٤۳۱ | ۰/۰۳۷ | | |
| | کل | ۲۳/٤٦۷ | ٤۳٤ | | | |

مأخذ: نتایج تحقیق.

**۱۰-۴-۴-۳. بررسی معنی‌داری ضرایب برآورد شده مدل ۴ تحقیق**

در جدول ۱۵ مشاهده می‌شود که ضریب برآورد شده برای متغیرهای بازده سالانه سهام و کیفیت افشا به ترتیب برابر با ۰/۹۷۷، ۰/۰۶۱ و ۰/۳۸۹- است و با توجه به اینکه سطح معنی‌داری برای تمام ضرایب متغیرهای مدل ۴ تحقیق کمتر از ۵درصد است، بنابراین تمام این ضرایب برآورد شده معنی‌دار هستند و از طرفی تأییدکننده فرضیه چهارم تحقیق مبنی بر داشتن تفاوت بین حساسیت سود و محافظه‌کاری و کیفیت افشا در شرکت‌ها می‌باشد، پس فرضیه چهارم تأیید می‌شود.

[ Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-06 ]

جدول ۱۵. ضرایب متغیرهای مدل ۴

| مدل | | ضرایب غیر استاندارد | | ضرایب استاندارد شده | t | معنی‌داری |
|---|---|---|---|---|---|---|
| | | ضریب | خطای معیار | بتا | | |
| 1 | عدد ثابت | ۰/۰۶۸ | ۰/۰۱۵ | | ٤/٤٥٩ | ۰/۰۰۰ |
| | R | ۰/۹۷۷ | ۰/۰۷۹ | ۰/٦۳۷ | ۱۲/٤۳٦ | ۰/۰۰۰ |
| | AQ | ۰/۰٦۱ | ۰/۰۲٦ | ۰/۱۳۱ | ۲/۳٥٥ | ۰/۰۱۹ |
| | RXAQ | −۰/۳۸۹ | ۰/۰۲۹ | −۰/۲۰۱ | −۳/۰۲۱ | ۰/۰۰۳ |

مأخذ: نتایج تحقیق.

با توجه به ضرایب به‌دست آمده در جدول ۱۵ مدل ۴ به‌صورت زیر برآورد شده است:

NIi;t = 0/068 + 0/977 Ri;t + 0/061 AQi;t - 0/389 AQi;txRi;t + ei;t

## ۱۱. نتایج تحقیق

فرضیه اول: شرکت‌هایی که اطلاعات حسابداری را با کیفیت بالایی ارائه می‌کنند، تعهدات اختیاری کمتری را نشان می‌دهند.

با توجه به یافته‌های تحقیق مشاهده می‌شود که ضریب کیفیت افشای (AQ) شرکت‌ها در مدل ۱ تحقیق برابر با ۰/۲۲۷- و مقدار آماره t و سطح معنی‌داری (sig) ضریب متغیر کیفیت افشا شرکت به ترتیب عبارتست از ۰/۴۵۰- و۰/۶۵۳ که با توجه به سطح اطمینان ۹۵درصد، مشاهده می‌شود که مقدار سطح معنی‌داری ضریب متغیر بیشتر از ۵درصد می‌باشد(۰/۶۵۳)؛ بنابراین بین کیفیت افشای اطلاعات توسط شرکت‌ها و تعهدات اختیاری شرکت‌ها هیچگونه رابطه معنی‌داری وجود ندارد، در نتیجه، فرضیه اول تحقیق رد می‌شود؛ با توجه به موارد ذکرشده در تحقیق لاترادیس (۲۰۱۱) انتظار می‌رفت شرکت‌هایی که اطلاعات حسابداری را با کیفیت بالایی ارائه می‌کنند، تعهدات اختیاری کمتری

[ Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-06 ]

داشته باشند که نتیجه این تحقیق خلاف این موضوع را نشان داد و همچنین این نتیجه برخلاف نتایج تحقیقات پیشین لاترادیس (۲۰۱۱) است.

فرضیه دوم: شرکت‌های با کیفیت بالای گزارشگری، در مقایسه با شرکت‌های با کیفیت پایین گزارشگری، محافظه‌کاری شرطی بالاتری در مقایسه با محافظه‌کاری غیرشرطی انجام می‌دهند.

با توجه به یافته‌های تحقیق مشاهده می‌شود که ضریب متغیر AQXCFDXOCF در مدل ۲ تحقیق برابر با ۱/۴۱۸- و مقدار آماره t و سطح معنی‌داری (sig) ضریب این متغیر به ترتیب عبارت از ۱/۴۷۲ و ۰/۱۴۲ می‌باشد که با توجه به سطح اطمینان ۹۵درصد مشاهده می‌شود که مقدار سطح معنی‌داری ضریب بیشتر از ۵درصد (۰/۱۴۲) می‌باشد. بنابراین بین کیفیت افشای اطلاعات و محافظه‌کاری شرطی و محافظه‌کاری غیرشرطی هیچگونه رابطه معناداری وجود ندارد و فرضیه دوم تحقیق رد می‌شود. که این نتیجه برخلاف نتیجه تحقیق لاترادیس (۲۰۱۱) است.

فرضیه سوم: در شرکت‌های با کیفیت گزارشگری بالا، محافظه‌کاری شرطی با محافظه کاری غیرشرطی رابطه معکوس دارند.

با توجه به یافته‌های تحقیق مشاهده می‌شود که ضریب متغیر Rank UC شرکت‌ها به‌عنوان متغیری جهت سنجش محافظه‌کاری غیرشرطی برابر با ۰/۰۳۳- و مقدار آماره‌t و سطح معنی‌داری (sig) ضریب متغیر Rank UC به ترتیب عبارت از ۶۲۸/ ۰- و ۰/۵۳۱ می‌باشد که با توجه به سطح اطمینان ۹۵درصد مشاهده می‌شود مقدار سطح معنی‌داری ضریب متغیر بیشتر از ۵درصد (۰/۵۳۱) می‌باشد. بنابراین در سطح اطمینان ۹۵درصد هیچگونه رابطه معناداری بین محافظه‌کاری شرطی و غیرشرطی وجود ندارد، بنابراین فرضیه سوم تحقیق نیز رد می‌شود که این نتیجه نیز خلاف نتیجه تحقیق لاترادیس (۲۰۱۱) می‌باشد.

فرضیه چهارم: میزان حساسیت سود و محافظه‌کاری در بین شرکت‌های با کیفیت گزارشگری بالا و پایین تفاوت دارد.

[ Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-06 ]

با توجه به یافته‌های تحقیق مشاهده می‌شود که ضریب متغیر RXAQ در مدل ۴ تحقیق برابر با ۰/۳۸۹ – و مقدار آمارهt و سطح معنی‌داری (sig) ضریب متغیر RXAQ به ترتیب عبارت از ۳/۰۲۱– و ۰/۰۰۳ می‌باشد که با توجه به سطح اطمینان ۹۵درصد مشاهده می‌شود که مقدار سطح معنی‌داری ضریب متغیر کمتر از ۵درصد (۰/۰۰۳) می‌باشد. بنابراین میزان حساسیت سود و محافظه‌کاری در بین شرکت‌های با کیفیت گزارشگری بالا و پایین تفاوت دارد. بنابراین فرضیه چهارم تحقیق تأیید می‌شود. تحقیقات انجام شده توسط لاترادیس (۲۰۱۱) و... نیز بیانگر این موضوع است، بنابراین نتیجه این تحقیق نیز همسو با این تحقیقات می‌باشد.

## ۱۲. پیشنهادهای مبتنی بر نتایج تحقیق

- ایجاد سیاست‌های تشویقی و نیز الزامات قانونی شرکت‌ها توسط سازمان بورس اوراق بهادار تهران، در مورد افشای به موقع و کامل و صحیح اطلاعات به استفاده‌کنندگان و مجازات قانونی متخلفات جهت افزایش کیفیت گزارشگری.
- با توجه به نتیجه فرضیه چهارم که عنوان می‌کند میزان حساسیت سود و محافظه‌کاری در بین شرکت‌های با کیفیت گزارشگری بالا و پایین تفاوت دارد، سرمایه‌گذاران، اعتباردهندگان و سهامداران شرکت‌ها به این نکته توجه کنند که افشای با کیفیت بالا یا پایین در گزارشگری شرکت‌ها امکان اعمال مدیریت سود و امکان گزارشگری کمتر یا بیشتر سود و زیان در اینگونه شرکت‌ها وجود دارد.
- مرجع تدوین استانداردهای حسابداری، استانداردها و بیانیه‌های کاربردی لازم را برای افشای این موارد در دستور کار قرار دهند تا کیفیت افشای شرکت‌ها بالا برود.
- بر اساس نتایج این تحقیق پیشنهاد می‌شود بهبود الزامات افشای اطلاعات ناظر بر شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار توسط محققین و ارزیابی مستمر ارزیابی و شفافیت مالی به‌طور مستمر، در کشور مد نظر قرار گیرد.

[ Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-06 ]

## ۱۳. پیشنهادهایی برای تحقیق‌های آتی

با توجه به مطالعات انجام شده در زمینه کیفیت افشا و محافظه‌کاری شرطی و غیرشرطی انجام تحقیقات زیر پیشنهاد می‌گردد:

ـ بررسی ارتباط بین انواع افشا (افشای اختیاری و افشای اجباری) و انواع محافظه‌کاری حسابداری.

فرضیه برای موضوع۱: بین سطح افشای اختیاری و محافظه‌کاری شرکت‌ها رابطه معنی‌داری وجود دارد.

ـ انجام این تحقیق با استفاده از مدل‌های ارائه شده باسو برای اندازه‌گیری محافظه‌کاری.

ـ بررسی ارتباط بین محافظه‌کاری شرکت‌ها با بازده سرمایه‌گذاری شرکت‌ها.

فرضیه برای موضوع۳: بین محافظه‌کاری و کارایی سرمایه‌گذاری شرکت‌ها رابطه معنی‌داری وجود دارد.

[ Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-06 ]

## منابع

آذر، عادل و منصور مؤمنی (۱۳۸۱)، **آمار و کاربردآن در مدیریت**، (جلد دوم)، انتشارات سمت.

پارچینی، مهدی (۱۳۸۸)، **بررسی رابطه بین افشای اختیاری و مدیران غیرموظف**. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه مازندران.

حساس، یگانه (۱۳۸۹)، "**بررسی رابطه بین تمرکز مالکیت و محافظه‌کاری در بورس اوراق‌بهادار تهران**"، *مجله پژوهش‌های حسابداری مالی*، سال ۲، شماره پیاپی صص ۹۴-۷۷.

ساده، مهدی (۱۳۷۵)، **روش‌های تحقیق**، ناشر مولف، چاپ ۱.

ستایش، محمد حسین (۱۳۸۹)، "**بررسی وجود محافظه‌کاری در گزارشگری مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق‌بهادار تهران**"، *مجله پیشرفت‌های حسابداری دانشگاه شیراز*، دوره ۲، شماره۱، پیاپی ۵۸/۳ صص ۱۱۹-۸۵.

شباهنگ، رضا (۱۳۸۳)، **تئوری حسابداری**، (جلد اول)، انتشارات سازمان حسابرسی.

شباهنگ، رضا (۱۳۸۳)، **تئوری حسابداری**، (جلد دوم)، انتشارات سازمان حسابرسی.

کردستانی، غلامرضا (۱۳۸۷)، "**محافظه‌کاری در گزارشگری مالی**"، *بررسی حسابداری وحسابرسی*، دوره ۱۵، شماره۵۲، تابستان ۱۳۸۷، صص ۱۰۶-۸۹.

مرانجوری؛ علی خانی (۱۳۸۹)، "**بررسی رابطه محافظه‌کاری و فرضیه قرارداد بدهی**"، *حسابداری مالی*، زمستان ۸۹.

مومنی، منصور و علی فعال قیومی(۱۳۸۶)، **تحلیل داده های آماری با** SPSS، تهران: انتشارات کتاب نو.

نوسیس،ماریجا (۱۳۸۸)، **آنالیز آماری با ۱۵** SPSS، مترجم فتوحی، انتشارات کانون نشر علوم.

نوفرستی، محمد (۱۳۸۱)،**آمار در اقتصاد و بازرگانی**،(جلد دوم)، مؤسسه خدماتی و فرهنگی رسا.

هندریکسون؛ ون بردا (۱۳۸۵)، **تئوری حسابداری**. ترجمه: پارسائیان، جلد دوم، تهران: ترمه.

[ Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-06 ]

Agarwal, V.; Liao, A.; Nash, E. & R. Taffler (2008), *The impact of effective investorrelations on market value*. Available at SSRN.
Ali, A. & K. Kumar (1994), "The magnitudes of financial statement effects and accounting choice; the case of the adoption of SFAS 87", *Journal of Accounting and Economics*, Vol. 18, PP. 89−114.
Ambler, T. & A. Neely (2007), *Narrative reporting in company annual accounts*. Available at SSRN.
Amihud, Y. & H. Mendelson (1986), "Asset pricing and the bid-ask spread", *Journal of Financial Economics*, Vol. 17, PP. 223−249.
Argenti, P.; Howell, R. & K. Beck (2005), "The strategic communication imperative", *MIT Sloan Management Review*, Vol. 46, No. 3, P. 83.
Ball, R. (2001), "Infrastructure requirements for an economically efficient system of public financial reporting and disclosure", *Brookings-Wharton Papers on Financial Services*, PP. 127−169.
Ball, R.; Kothari, S. & A. Robin (2000), "The effect of international nstitutional factors on properties of accounting earnings", *Journal of Accounting and Economics*, Vol. 29, No. 1, PP. 1−51.
Basu, S. (1997), "the conservatism principle and the asymmetric timeliness of earnings", *Journal of Accounting and Economics*. PP. 24-337.
Cano-Rodriguez, M. (2010), "Big Auditors, Private Firms and Accounting Conservatism", *Spanish Evidence, European Accounting & Economics*, Vol. 32, PP.237-34.
Degeorge, F.; Patel J. & R. Zeckhauser (1999), "Earnings Management To Exceed Thresholds", *Journal of Business*, Vol. 72, PP. 1-33.
Iatridis, G.E. (2011), "Accounting Disclosure, Accounting Quality and Conditional and Unconditional Conservatism", *International Review of Financial Analysis*, Vol. 20, PP.88-102.
Pae, J.; D. Thornton & M. Welker (2005), "The Llink Between Earnings Cconservatism and The Price to Book Ratio", *Contemporary Accounting Research*, Vol. 22, No. 3, PP. 693-717.

[ Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-06 ]